

Література:

1. Landolt P. L. Modernised EC Competition Law in International Arbitration [Текст]/ P. L. Landolt // Kluwer Law International. – 2006 – 365 p.
2. Про міжнародне приватне право [Текст]: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Голос України. – 2005. – № 138.
3. ICCA's Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention: a Handbook For Judges [Текст]/ ICCA International Council for Commercial Arbitration. – 2011. – с. 179.
4. Про міжнародний комерційний арбітраж [Текст]: Закон України від 24.02.1994 р. №4002-XII // К.: Парлам. Вид-во. – 1994 р. – № 25. – ст. 198.
5. Пільков К. Україна – дружня арбітражу юрисдикція: статистично-аналітичний огляд, 2013-2014. [Текст] / К.Пільков. – К.: Cai&Lenard, 2014. – 27 с.

О. І. Лефтерова

*магістрант 2 курсу, спеціальність «Право»
науковий керівник: к.ю.н., доц. Є. Д. Стрельцова*

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНОГО УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ЕТАПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Міжнародне усиновлення, або усиновлення з іноземним елементом, є інститутом міжнародного приватного права і охоплює усі суспільні відносини, які виникають у процесі усиновлення дитини – громадянина однієї країни громадянами іншої. Для з'ясування особливостей міжнародного усиновлення корисним було б дослідити, перш за все, процес становлення цього інституту, тим більш, що він набуває все більшої актуальності як у світі в цілому, так і в Україні зокрема.

Слід зазначити, що у сучасній науці міжнародного приватного права існує дві точки зору на генезис інституту міжнародного усиновлення.

Перша точка зору базується на хронологічному способі дослідження інституту усиновлення з іноземним елементом як соціального та правового явища в різних формах та проявах у певний історичний проміжок часу. Прихильниками такого підходу є, зокрема, Н. В. Погорецька, Ю. В. Деркаченко [1, с. 116].

Прибічники другої точки зору пов'язують виникнення та розвиток інституту міжнародного усиновлення з появою міжнародних конвенцій та угод про правову допомогу з даного питання. За таким підходом становлення інституту міжнародного усиновлення можна датувати початком ХХ сторіччя. Прихильником такої позиції є, наприклад, В. М. Гребенюк [2, с.127].

На нашу думку, доцільним є аналіз становлення та розвитку інституту усиновлення із іноземним елементом у хронологічній послідовності, так як такий підхід дозволяє детальніше спостерігати еволюцію інституту міжнародного усиновлення зі Стародавніх часів до сьогодення.

Таким чином, за допомогою історичного підходу ми можемо умовно виділити чотири етапи розвитку інституту міжнародного усиновлення в Україні:

1. Від Стародавніх часів до часів занепаду Київської Русі – етап зародження усиновлення як соціального явища;
2. Перебування України у складі Російської імперії – етап появи інституту усиновлення з іноземним елементом;
3. Перебування України у складі СРСР – період поступового становлення, правової еволюції інституту міжнародного усиновлення;
4. Період незалежної України – закріплення в Законах України норм, які детально регулюють процедуру міжнародного усиновлення, широке використання таких норм на практиці.

Історичними дослідженнями встановлено, що на території нашої держави явище усиновлення як штучного «синівства» було відомим ще за дохристиянських часів. У Київській Русі усиновлення здійснювалося за допомогою особливого акту церковної влади – церковного обряду «синотворенія» – який був заснований на нормах візантійського права [3, с.17].

Перші ж згадки про нормативне закріплення можливості міжнародного усиновлення в Україні відносяться до початку XIX ст.

Варто зазначити, що прецедентом установлення усиновлення став особистий дозвіл імператриці Катерини II графам Остерманам усиновити онука їхньої сестри. 11 жовтня 1803 р. з'явився перший нормативний акт, спеціально присвячений усиновленню – указ, що дозволяв дворянам усиновляти найближчих законно народжених родичів [2, с.127].

Перші юридичні норми, які регулювали відносини усиновлення за участі іноземного елемента (усиновлювачів–іноземців), були закріплені в законодавстві Російської імперії, що діяло на території України, у першій половині XIX століття. Відповідно до цих норм, іноземцям було надане право усиновляти дітей за умови, що усиновлені діти повинні бути виховані в греко-російському віросповіданні; «іноземні піддані могли усиновляти осіб, які були підкидьками і тих, які не пам'ятають спорідненості», при чому різниця у віці

між усиновлювачем та усиновленим не мала істотного значення. Дані норми увійшли до складу Тому X «Закони цивільні» Зведення законів Російської імперії, виданого у 1857 р. [1, с.117].

З прийняттям у 1891 р. Закону «Про дітей усиновлених та узаконених» процедура міжнародного усиновлення була прописана на законодавчому рівні. Відповідно до закону, можливість бути усиновлювачами отримали всі іноземці, які проживають на території Російської імперії. Іноземці відтепер мали право усиновлювати також своїх вихованців, чужих дітей, які були позбавлені батьківського піклування.

Таким чином процедура міжнародного усиновлення була врегульована до 1918 р. Період з 1918 р. по 1926 р. характеризується тим, що законодавство того часу не містило норм про усиновлення взагалі і про міжнародне усиновлення зокрема. Це було зумовлено тогочасною ідеологічною спрямованістю та політикою держави [2, с. 127].

З прийняттям у 1926 р. Кодексу законів про шлюб, сім'ю та опіку, інститут усиновлення був встановлений у законодавстві, проте про міжнародне усиновлення у ньому не йшлося. Сімейне законодавство було доповнено нормами, які регулюють усиновлення з іноземним елементом, з прийняттям загальносоюзної постанови ЦВК та РНК СРСР від 21 березня 1928 р.

Проте, варто зазначити, що випадки усиновлення із іноземним елементом були поодинокі: на практиці даний інститут реалізувався вкрай рідко. Це, в першу чергу, пов'язано з політикою радянської держави, яка полягала в ідеї, що батьків дитині може замінити держава в особі відповідних виховних та освітніх закладів, держава може піклуватись про дитину, позбавлену батьківського піклування, у цій же мірі, як і інші батьки піклуються про своїх дітей [3, с.18].

Зі здобуттям Україною незалежності наша держава ратифікувала низку міжнародних нормативно-правових актів з питань усиновлення з іноземним елементом, зокрема Конвенцію ООН про права дитини, Європейську конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення тощо. На національному рівні інститут міжнародного усиновлення врегульовано Сімейним кодексом України, Законами України «Про міжнародне приватне право», «Про охорону дитинства» та низкою підзаконних актів та інструкцій.

З урахуванням того факту, що Україну називають державою-донором щодо процесу усиновлення [4], виникає необхідність дослі-

дження та вдосконалення українського законодавства у даній сфері, узгодження останнього з нормами міжнародних конвенцій, введення санкціонованого нагляду за дотриманням прав та інтересів дитини при процедурі міжнародного усиновлення, адже головною метою всіх таких дій є надання дитині можливості рости та розвиватися в сімейному оточенні, затишку, атмосфері довіри та любові.

Література:

1. Деркаченко Ю. В. Розвиток інституту міжнародного усиновлення в системі міжнародного права [Електронний ресурс] / Ю. В. Деркаченко // Форум права. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08djvsmr.pdf>. – Назва з екрана.
2. Кустова В. В. Усыновление в законодательстве стран Западной Европы и России XIX века [Електронний ресурс] / В. В. Кустова // Журнал российского права. – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/2242/>. – Назва з екрана.
3. Косенко Н. П. Становлення та розвиток інституту усиновлення в сімейному законодавстві [Електронний ресурс] / Н. П. Косенко // Юридична наука. – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/2242/>. – Назва з екрана.
4. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання [Електронний ресурс] / Н. В. Погорецька // Форум права. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11pnrupr.pdf>. – Назва з екрана.

M. A. Murchin

PhD student

Supervisor of Studies: Doctor of Philosophy Sciences,

Candidate of Juridical Sciences, prof. V. P. Plavich

MODEL ACT AS A UNIFICATION CATEGORY OF A NATIONAL LAW SYSTEM

The validity of a chosen topic is primarily due to defining the most optimal and perspective ways and solutions of theoretical and juridical problems, connected with using a model law system in an international as well as a national juridical regulation. In seeking new promising areas of harmonization and unification of national legal systems and international legal approaches to regulating individual relations, states and international organizations have come to the necessity of using a specific method of legal unification, namely, unification with the help of international model norms. Despite the entrenched use of such categories as «model legislative act», «model agreement», «uniform and model law» and others, as well as the emergence of so-called model law, at present